

Posudek vedoucího práce na bakalářskou práci sl. Hany HAVLÍKOVÉ *Každodenní život za protektorátu. Analýza reflexí pamětníků – tehdejších studentů Obchodní akademie v Plzni. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2009, 68 s., včetně příloh, a příloha VII. – rozhovory s informátory. –*

Souhlasím s autorkou bakalářské práce s problematikou mimořádně exponovaného období českých dějin, že v přítomné chvíli máme poslední příležitost zachytit paměť na protektorát z autopsie. Vzhledem k vysokému věku jejich informátorů (roky narození 1920 – 1923) je zřejmé, že další generace badatelů budou odkázány již pouze na paměti zaznamenané písemnou formou. Tato skutečnost aktuálnost předkládané práce umocňuje.

Jak již bylo předesláno, jádrem studentčiny práce se stala analýza narativních rozhovorů s lidmi, kteří prožili počátek protektorátu v citlivém věku adolescence. Celkem se jednalo o pět žen a tři muže, kteří maturovali v roce 1942 na prestižní plzeňské střední škole – na tamější obchodní akademii. Jejich rodiny pocházely z různých sociálních vrstev a jejich hlavy (v dobovém modelu otcové) volily různé politické strany. Otcové čtyř respondentů inklinovali k sociální demokracii, dvou k (národním) socialistům, jednoho k živnostensko-obchodní straně. V současnosti informátoři nejsou – až na jednu výjimku – politicky aktivní. Autorka však bohužel nezachytila, zda šlo před rokem 1989 o členy KSČ. Tři informátoři pocházeli z venkova, všichni byli a zůstali ateisté. Druhou výzkumnou částí práce se stalo sestavení dějin školy z publikované literatury a z archivních pramenů. Svému výzkumu autorka správně předradila část pojednávající o cílech, o respondentech (součástí příloh jsou jejich pěkné profily), o použitých metodách a kompilační kapitolu o protektorátu a především o Plzni a jejích specifikách v době protektorátu. V těchto dvou kapitolách podala kolegyně velmi slušný výkon, jakkoliv jí lze vytknout (pochopitelně to platí pro celou práci) občasné gramatické chyby a především občasné kostřbaté obraty a neobratné vyjadřování. Zkušený vysokoškolský pedagog se zcela jistě smyslu výroku nakonec vždycky dobere, ale nelze očekávat, že by tato schopnost byla dána průměrnému čtenáři. Obdobně měla být lépe propojena i kritéria, s jejichž pomocí studentka charakterizuje své informátory. Naopak správně jsou popsány prameny k dějinám školy. Objasnění aplikace zvolené hlavní metody (autorce vypadlo slovo narativní) mohlo být širší, jakkoliv připojené přepisy relativně rozsáhlých rozhovorů s respondenty dokládají, že autorka tuto metodu dobře ovládla. To platí i o obtížné komparativní metodě, jejíž aplikace je ovšem vysvětlena nedostatečně. Do budoucna bych radila, aby se autorka seznámila i s teoretickými koncepty paměti. Naopak velmi pěkně jsou objasněna kritéria výběru informátorů, jejich instruktáž, pozice výzkumníka atd. Závažnější připomínky nemám ani ke kompilačním kapitolám. Jistě by šlo vybudovat kompilaci ještě na širším literárním základu, pro účely stávající práce je však takovýto přehled zcela dostačující. V případě části věnované škole za protektorátu je škoda, že neexistuje materiál dokládající podrobně změnu ve školních osnovách a osud nepohodlných kantorů.

Vlastní reflexi protektorátu ze současných vzpomínek tehdejších středoškoláků, reflexi, která se stala jádrem práce, rozčlenila kolegyně příkladně – zčásti inspirována stávající odbornou literaturou k paměti i k protektorátnímu životu - do tematických bloků (časové určení protektorátu, jeho fáze, projevy kolaborace a represe, protektorátní každodenní život: život ve škole, zásobování, trávení volného času, intimní život mladých lidí, osvobození a současné /bohužel již ne dřívější/ oslavy výročí osvobození). Suma původního materiálu, který práce přináší, je relativně velká, hodnocení reflexe protektorátu lze označit převážně za velmi promyšlené a otevřené dalšímu teoretickému zpracování (genderový, stranický úhel vzpomínání). Autorka přesvědčivě dokládá, že doba protektorátu je reflektována jako čas reálného ohrožení českého národa, postupného

vyostřování jeho postavení, ale i jako radostná doba mládí, jakkoliv omezeného v jeho aktivitách. Neméně přesvědčivě je doloženo, že vzpomínky mužů a žen jsou v mnoha ohledech odlišné a že – až na výjimku – vzpomínající vytěsnili z paměti represe proti židovskému obyvatelstvu (v případě rodiny inklinující k za druhé republiky antisemitské živnostnicko-obchodnické straně bych více zdůraznila negativní podtón při hodnocení sociální situace židovského obyvatelstva). Za alarmující pokládám, že přes každoroční úsilí masmédií informovat o Mnichovu a protektorátu nerozliší lidé druhou republiku a protektorát a tápou i v dataci obou útvarů. S autorkou souhlasím i v tom, že je těžké od sebe odlišit jednotlivé vrstvy paměti. Negativní vzpomínky na Rudou armádu bylo skutečně možné zveřejnit, podobně jako pozitivní vzpomínky na skutečnou osvoboditelku Plzně – armádu americkou, až po roce 1989, neznamená to ovšem, že by rozdíly v chování obou armád nebyly v hlavách pamětníků přítomné již dříve. Do budoucna se tak autorce nabízí jedinečná možnost výzkumu manipulace s pamětí. Za originální a mimořádně zajímavé považuji pasáže věnované vině a kolaboraci (zejména v poloze Beneš – Hácha). Zdá se, že právě tady faktor času zapracoval nejsilněji.

Závěrem. Bakalářská práce kol. Havlíkové přináší množství původního, přehledně utříděného a převážně uvážlivě vyhodnoceného materiálu. Jejím handicapem je to, že nepracuje s teoretickými koncepty paměti a neobratná autorčina stylistika. I přesto se však domnívám, že ji lze na bakalářském stupni hodnotit **v nejhorším pásmu výborné**. Zohledňuji především její značnou pracnost, jedinečný pramenný materiál, který přináší, a řadu promyšlených tezí.

V Praze 19. srpna 2009

doc. PhDr. Blanka Soukupová, CSc.